

**FORMATION OF BASE PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE
SKILLED WORKERS FOR REPAIR AND MAINTENANCE OF COMPUTERS
COMPUTING**

The article discusses the formation of basic professional skills of future skilled workers in repair and maintenance of computing computers, considered a model approach to the professional competence of students in vocational schools..

Стаття надійшла до редакції 5.06.2010

УДК 378.02

*Омельченко Л.М., Керницький О.М.,
Шалімова І.М.,
м.Харків, Україна*

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ
МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПРОФІЛЮ**

В умовах становлення ринкових і демократичних відносин, входження України в європейський і світовий освітянський простір висуваються нові вимоги до професійної підготовки майбутнього фахівця. Одне з головних завдань сучасної освіти – формування і розвиток інтелектуальних, моральних і духовних якостей професіонала, соціально-активної особистості, справжнього громадянина [1-4].

Сьогодні вища освіта України змінюється за структурою і змістом, системою фінансування і матеріально-технічного забезпечення, але найголовніше – за моделями організації навчального процесу, освітніми технологіями. Приєднання України до Болонської конвенції ставить перед вищою освітою нові концептуальні завдання.

Виходячи із сучасної ситуації на ринку праці, можна визначити ряд протиріч, характерних для вітчизняної вищої освіти. По-перше, це протиріччя між можливостями одержання якісної освіти в умовах комерціалізації вузів і зростаючими вимогами до професіонала, його компетентності з боку ринку праці.

По-друге, це протиріччя між принципами і методами навчального процесу та специфічними особливостями студентського віку.

По-третє, це протиріччя між потребою суспільства у фахівцях та у той же час відсутністю стабільних соціальних гарантій молодим людям хоча б на якийсь термін.

У сучасній педагогічній науці досліджуються різні аспекти компетентнісного підходу в освіті – від розуміння категорії “професійна компетентність”, як складного багатовимірного феномену (Волошина М.С., Дахін О., Ельконін Б.Д., Михайличенко А.І., Третяков П.І., Шишов С.О.), розкриття її змісту (Бездухов В.П., Маркова А.К., Мишина С.О., Правдина О.В.), моделювання процесу її формування (Введенський В.Н., Болотов В.О., Серіков В.В.), визначення ключових компетентностей (Зимня І.О., Селевко Г.К., Третяков П.І., Шамова Т.І.) до проблеми формування компетентності у майбутніх фахівців (Козак С., Мармаза О.І., Сорочан Т.М., Троєльнікова Л.О.).

Метою статті є аналіз проблеми формування ключових компетенцій майбутніх інженерів-педагогів енергетичного профілю, формулювання та визначення педагогічних умов забезпечення цього процесу та визначення ролі викладачів ВНЗ.

Знання, вміння та навички, котрі молодь набуває й виробляє, навчаючись у ВНЗ, беззаперечно, є важливими. Поряд із цим сьогодні актуальності набуває поняття компетентності фахівця, що визначається багатьма чинниками, оскільки саме

компетентності, на думку багатьох міжнародних експертів, є тими індикаторами, що дозволяють визначити готовність випускника до життя, його подальшого особистого розвитку й до активної участі в житті суспільства. Орієнтуючись на сучасний ринок праці, освіта до пріоритетів сьогодення відносить вміння оперувати такими технологіями та знаннями, що задовольняють потреби інформаційного суспільства, підготують молодь до нових ролей у цьому суспільстві. Саме тому важливим нині є не тільки вміння оперувати власними знаннями, а й бути готовим змінюватись та пристосовуватись до нових потреб ринку праці, оперувати й управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатись упродовж життя. Прогресивна освітня спільнота сьогодні ставить перед собою нове завдання — сформувати в школяра та дорослого вміння вчитись.

Протягом останнього десятиліття розвинені країни Європи та світу, серед яких Австрія, Велика Британія, Канада, Нова Зеландія, Німеччина, Франція, деякі країни Східної Європи — розпочали ґрунтовну дискусію, як дати людині належні знання, вміння та компетентності для забезпечення її гармонійної взаємодії з технологічним суспільством, що швидко розвивається.

Як показує аналіз досвіду освітніх систем багатьох таких країн, одним зі шляхів оновлення змісту освіти й навчальних технологій, узгодження їх із сучасними потребами, інтеграції до світового освітнього простору є орієнтація навчальних програм на компетентнісний підхід та створення ефективних механізмів його запровадження.

На думку сучасних педагогів, саме набуття життєво важливих компетентностей може дати людині можливості орієнтуватись у сучасному суспільстві, інформаційному просторі, швидкоплинному розвитку ринку праці, подальшому здобутті освіти. Компетентнісно орієнтований підхід до формування змісту освіти став новим концептуальним орієнтиром шкіл зарубіжжя і породжує безліч дискусій як на міжнародному, так і на національному рівнях різних країн.

У багатьох європейських країнах сьогодні переглянуто та внесено зміни до навчальних програм, що спрямовані на створення підґрунтя для того, щоб основні результати навчання базувались на досягненні учнями необхідних компетентностей. Більшість науковців говорять про необхідність визначити, відібрати та ґрунтовно ідентифікувати обмежений набір компетентностей, які є найважливішими, інтегрованими, ключовими. Такий підхід дав підстави зарубіжним науковцям зробити висновок про те, що ключові (найвагоміші та найбільш інтегровані) компетентності:

- сприяють досягненню успіхів у житті;
- сприяють підвищенню якості суспільних інститутів;
- відповідають багатоманітним сферам життя.

На думку експертів, створення умов для набуття необхідних компетентностей протягом всього життя сприятиме:

- продуктивності та конкурентності людини на ринку праці;
- скороченню безробіття завдяки розвитку гнучкої (адаптивної) та кваліфікованої робочої сили;
- розвитку середовища для інноваційних перетворень у умовах глобальної конкуренції.

Впровадження ключових компетентностей у зміст освіти та запровадження їх вимірників у систему моніторингу якості освіти в європейських країнах відбувається поступово, супроводжується широким обговоренням та ґрунтовним науково-дидактичним інструментарієм. Оскільки поняття ключових компетентностей досить багатогранне, його визначення й трактування постійно є предметом дискусій.

Аналіз наукової літератури показує, що науковці, які досліджують проблему

компетентності в освіті, ще не досягли одностайності у визначенні поняття “компетентність” і дають різні варіанти його трактування

На думку міжнародних експертів, поняття “компетентність” охоплює:

1. Задані навички (вимога виконувати певні індивідуальні завдання).
2. Використання знань і вмінь на робочому місці на рівні встановлених вимог (стандартів) до даної роботи.
3. Здатність відповідально виконувати обов'язки і досягати запланованих результатів.

4. Здатність знаходити вирішення у нестандартних ситуаціях.

5. Здатність застосовувати знання і вміння у нових умовах виробничої діяльності [4].

Відповідно до сучасних вимог освіта повинна стати більш індивідуалізованою, функціональною і ефективною. Провідним завданням на даному етапі розвитку суспільства стає формування ключових компетенцій студентів - тобто їхньої готовності до використання засвоєних знань, умінь і способів діяльності в реальному житті. Рішення цього завдання припускає здатність викладача ВНЗ до залучення студентів до активної пізнавальної діяльності за допомогою створення необхідних умов для врахування їхніх особистісних структур [5].

Ефективність рішення, на нашу думку, залежить від створення наступних педагогічних умов:

- робота інженера-педагога повинна бути пов'язана з технологією, адекватній сучасній соціально-педагогічній ситуації й сучасним освітнім цілям;

- інженер-педагог повинен мати здатність до переосмислення цінностей і особистісних змістів своєї педагогічної діяльності; методичної рефлексії власного педагогічного досвіду;

- щоденна праця повинна здійснюватися в єдності з роботою щодо посилення ціннісно-сміислової спрямованості змісту освіти;

- необхідна реалізація особистісних можливостей і творчих здатностей.

Формування ключових компетенцій має на увазі високий рівень розвитку особистості самого інженера-педагога, сформованість його педагогічної культури, де стрижнем є педагогічна майстерність й оволодіння операціональними сторонами діяльності. Актуальним у даному контексті стає питання про перегляд системи навчання студентів у інженерно-педагогічних ВНЗ.

Щоб уміти управляти складною системою профільного навчання, майбутній інженер-педагог повинен мати нове педагогічне мислення. При цьому, відповідно до положень синергетики, він сам є складною системою, що самоорганізується. І ця система тоді здатна впоратися з рішенням проблеми, що володіє певною відомою розмаїтістю.

Одним з основних критеріїв професійної компетентності сучасного викладача в умовах профільного навчання є його готовність до розробки й ведення елективних курсів. Викладач профільних і елективних курсів повинен не тільки мати широкі й глибокі знання у своїй предметній області, педагогіці, психології, інших суміжних науках, але й уміти швидко й ефективно поповнювати ці знання, організувати на їхній основі процес навчання [1].

Викладач повинен володіти технологією створення адаптивних підручників нового покоління - посібників щодо організації діяльності, технологічних карт освітнього процесу, що дають студенту право вибору своєї суб'єктивної позиції щодо предметного змісту, що формують систему значимих для соціуму особистісних цінностей [3].

Для рішення цих і супутніх їм завдань сучасний викладач повинен уміти

орієнтуватися в останніх досягненнях педагогічної теорії, критично осмислювати нові підходи до навчання, творчо застосовувати традиційні й нові педагогічні технології в процесі проектування навчального середовища, що максимально сприяє досягненню цілей навчання, модернізувати зміст своєї діяльності за допомогою створення умов для самореалізації свого творчого потенціалу.

У психології й педагогіці широко використовується термін "професійне становлення", під яким розуміється становлення професійної компетентності як процес оволодіння засобами рішення професійно-педагогічних завдань, а також моделями їхніх рішень (Н. В. Чекалева). Необхідність творчого підходу до рішення педагогічних завдань висуває високі вимоги до випускників інженерно-педагогічних ВНЗ: для виховання особистості, що володіє високим творчим потенціалом, продуктивним творчим мисленням, необхідно розвивати в студентів навички методологічної, проектувальної, дослідницької діяльності.

Ефективність результатів навчання студентів багато в чому залежить від використання в їхньому навчанні сучасних педагогічних технологій (інформаційно-діяльнісної, креативної мета-педагогіки, НІТ), прогресивних методів навчання (проблемного, модельного, системно-діяльного підходу, блочно-модульного принципу навчання), залучення студентів до участі в мережних телекомунікаційних проектах. Найбільш природним для майбутніх інженерів-педагогів у цьому випадку є метод «занурення», коли в самому процесі навчання студенти стають не тільки об'єктами освітньої діяльності, але й її суб'єктами.

Одним з перспективних практичних втілень інноваційних моделей навчання є технологічний підхід до навчання (В.П. Беспалько). Технології проектування й конструювання навчального процесу, орієнтованого на одержання гарантованих результатів навчання, можуть і повинні використовуватися й у навчанні студентів.

Для структурування навчального процесу у ВНЗ необхідно

- ієрархічно впорядкувати його елементи, забезпечуючи встановлення взаємозв'язків між зазначеними компонентами відповідно до мети професійної підготовки студентів. Провідну роль при цьому повинен грати операційно-діяльнісний компонент навчання, що передбачає створення навчальних ситуацій з метою розвитку в студентів загальнонавчальних умінь як основи для формування відповідних професійних якостей і вмінь;

- орієнтувати способи такого структурування на виявлення найбільш важливих для особистісного розвитку й професійної підготовки студентів прийомів і методів роботи, пошук і фіксування послідовності їхньої реалізації з урахуванням методологічної ролі в процесі навчання. Це буде сприяти утворенню інтегративних зв'язків між його елементами, що визначають основні функції педагогічної системи [3].

Отже, поняття ключових компетентностей застосовується для визначення таких, що дають змогу особистості ефективно брати участь у багатьох соціальних сферах і які роблять внесок у поліпшення якості суспільства та сприяють особистому успіхові, що може бути застосовано до багатьох життєвих сфер.

Ключові компетентності інженера-педагога становлять основний набір найзагальніших понять, які слід деталізувати в комплекс знань, умінь, навичок, цінностей та відношень за навчальними галузями й життєвими сферами конкретного фахівця.

У подальшому планується визначення набору ключових компетентностей інженера-педагога енергетичного профілю та їх змісту в умовах реформування енергетичної галузі України.

Список літератури: 1. Андрущенко В.П. Освіта України в контексті суспільних проблем та суперечностей / Андрущенко В.П. // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002: Зб. наук. праць до 10-річчя АПН України. У 2-х ч. – Харків: ОВС, 2002. – Ч. 2. – С. 3-16. 2. Влодарска-Зола Л. До питання про гуманізацію інженерної освіти /

Влодарска–Зола Л. // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2000. – № 3. – С. 121-129.
3. Зязюн І.А. Технологізація освіти в контексті удосконалення професійного розвитку особистості / Зязюн І.А. // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. – Харків: ОВС, 2002. – Ч.2. – С. 28-44. 4. Кремень В.Г. Якісна освіта: вимоги ХХІ століття / Кремень В.Г. // Дзеркало тижня. – 2006. – № 24 (603). – С. 14. 5. Кульневич С.В. Педагогіка личности от концепций к технологиям / Кульневич С.В. - Воронеж, ВГУ, 1997. – 123 с.

Л.Н Омельченко., А.М. Керницький, И.Н. Шалимова
**ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ КЛЮЧЕВЫХ
КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ- ПЕДАГОГОВ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО
ПРОФИЛЯ**

В статті проведено аналіз проблеми формування ключових компетенцій майбутніх інженерів-педагогів енергетичного профілю, сформульовано і визначено педагогічні умови забезпечення цього процесу і визначено роль викладачів ВУЗ.

Л.М. Омельченко, О.М. Керницький, І.М. Шалімова

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ
МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПРОФІЛЮ**

У статті проведено аналіз проблеми формування ключових компетенцій майбутніх інженерів-педагогів енергетичного профілю, сформульовано та визначено педагогічні умови забезпечення цього процесу та визначено роль викладачів ВНЗ.

Omelchenko L., Kernickiy A., Shalimova I.

**PEDAGOGICAL CONDITIONS IN DEVELOPING KEY COMPETENCES FUTURE
ENGINEERS EDUCATIONALISTS ENERGY PROFILE**

The article analyzes the problems of formation of key competencies for future engineers and teachers of the energy profile, formulated and defined pedagogical conditions for this process and the role of teachers college.

Стаття надійшла до редакції 30.06.2010

УДК: 378.124

*Борова Т. А.
м. Харків, Україна*

**МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

Постановка проблеми.

Особливість стану системи освіти полягає в тому, що її реформування відбувається на тлі високої динаміки змін у суспільстві, неоднорідності й обмеженості